

JOHANNES B. BRANTSCHEN

Bůh je větší než naše srdce

Příběh ztraceného syna

portál

JOHANNES B. BRANTSCHEN

Bůh je větší než naše srdce

Příběh ztraceného syna

Německé vydání:

Johannes B. Brantschen, *Gott ist größer als unser Herz*

© 1989 6th edition, Verlag Herder GmbH, Freiburg im Breisgau

České vydání:

Translation © Soňa Rychlá, 2015

© Portál, s. r. o., Praha 2015

ISBN 978-80-262-0831-0

PŘEDMLUVA

Není snadné vypustit slova ústního kázání, podmíněná situací, do železné objektiviny písemného projevu. Mluvená řeč přece není psané slovo. Mohou tak vzniknout omyly a nepochopení.

Avšak přání mnoha posluchačů těchto kázání – laiků i kněží –, aby si mohli v klidu znovu přečíst to, co slyšeli, dokázalo umenšit mé silné rozpaky nad publikováním. Navíc vytrvalý nátlak – laskavý, ale silný –, který na mne vyvíjel jeden z redaktorů nakladatelství Herder a jenž si zaslouží díky, tyto rozpaky rozptýlil docela. Meditativní kázání, která byla poprvé pronesena o velikonočním týdnu v Meihofu u Luzernu, tak nakonec mohou vyjít. Není možno se v nich vyhnout některým opakováním a zkrácením, neboť se pod různými aspekty zaměřujeme vždy na tutéž základní pravdu: Bůh nás má všechny šíleně

rád, jeho láska k nám nemá hranic: on sám *je* neko-
nečná láska.

Zvídavý čtenář si rychle vyhledá, u kterých teologů jsem se především učil. Nemohu zde bohužel uvádět jejich jména, nicméně všem svým kolegům srdečně děkuji. Jedno jméno je však třeba zmínit výslovně – Ernst Fuchs. Od něho jsem se naučil nejen to, že se smíme za každé situace na Boha těšit, ale i toto: „Celá teologie jako taková je teologií jen kvůli zvěstování, nebo jinak nestojí ani za zlámanou grešli. Má nějakou cenu jen tehdy, když dosáhne toho, že kazatel ráno „radostně vstává ke svému kázání“.“

Kéž tato knížka, která se stále vrací k podobnosti o „ztraceném synu“, nás všechny společně upevní v oné pravdě, kterou svatý Augustin kdysi zformuloval takto: *frui Deo et invicem in Deo* – radovat se z Boha a společně se radovat v Bohu.

Albertinum, Fribourg, Švýcarsko

Na den Všech svatých 1980

Johannes B. Brantschen

PŘEDMLUVA

K NOVÉMU VYDÁNÍ

Tyto meditace o Bohu Ježíše Nazaretského měly nečekaný úspěch a dočkaly se poté několika vydání. Návrh pana Ludgera Hohn-Kemlera (redaktora nakladatelství Herder), aby se mezitím rozebrané svazčky znovu vydaly v Herderově knižnici, si vyžádal některá doplnění a rozšíření. Protože křesťanský Bůh je Bohem trojjediným, zdálo se vhodné rozšířit meditace o Otci Ježíše Krista o některé myšlenky o Duchu svatém (a komunikačních poruchách v církvi) a doplnit meditací o (zapomenuté) Trojici. Na původním textu naproti tomu nebylo nic změněno. Hlavní myšlenka se mi jeví stejně aktuální jako předtím: Bůh, náš otec a naše matka, nám dopřál život a štěstí, chce, abychom se směli smát a snít a mohli jít jako svobodní lidé životem správným směrem a bez skliču-

jících pocitů viny. Proti tomu stála možnost vytvořit ze světa omyl.

Kdo chce jakožto křesťan nebo křesťanka zpracovat originalitu Ježíšova Boha, dostává se skoro nevyhnutelně do nebezpečí, že se dopustí bezpráví na židovství Ježíšovy doby, jak ukázaly nejnovější protižidovské debaty uvnitř feministické teologie. Toto nebezpečí je obzvláště velké, když se jedná o to, pojmenovat ty, kdo jsou zodpovědní za Ježíšovu smrt. Vzhledem k úděsnostem, které křesťané na Židech spáchali, je jen pochopitelné, že dnes existuje mezi křesťany tendence umístit zodpovědnost za Ježíšovu smrt do „země nikoho“. Pak ale krademe Ježíšovi a jeho současníkům *pravdivost jejich dějin*, jejich utrpení, jejich viny. Proto by měla být co nejdříve zpracována historicky co možná nejexaktněji zodpovědnost za smrt Ježíše – různá míra odpovědnosti jednotlivých představitelů saducejského chrámového kněžstva, římské okupační moci a „farizeů a zákoníků“, ale také těch, kteří byli zvědavě, lhostejně nebo zbaběle přítomni či se na tom podíleli. Jako druhý krok by se pak muselo objasnit, že to všechno není něco specificky židovského (nebo římského), nýbrž něco věčně lidského; neboť saducej,

římský imperialista, farizej, zvědavec, člověk lhostejný a zbabělec žije také ve mně (v nás) zde a dnes. Kdyby se Ježíš objevil uprostřed našeho etablovaného křesťanstva dnes, nevedlo by se mu jinak než tehdy. Jenom bychom to pravděpodobně udělali o něco rafinovaněji...

Nově se učit poznávat Boha s Ježíšem, Židem oddaným Tóře, není žádná maličkost, neboť Ježíšův Bůh žádá odřeknout se mocenských pozic, privilegií, tajnůstkářství, posuzování a odsuzování. To vyvolávalo u některých lidí, kteří měli příliš mnoho co ztratit, odpor vůči Ježíšovi, tak jako to vyvolává prudký odpor mezi křesťany ještě i dnes. V tom nemáme před Židy žádnou přednost, ale možná jsme se v průběhu staletí na Židech těžce provinili.

Kéž Bůh Abrahámův, Izákův, Jakubův a Ježíšův nás Židy a křesťany po špatné minulosti doprovází do nadějeplné budoucnosti.

Freiburg v Üchtlandu, podzim 1992
Johannes B. Brantschen

PRAKTICKÝ ATEISTA

ANEB SKUTEČNOST ŽIVÉHO BOHA

Kdo se ještě nesetkal s člověkem – v Curychu, Hamburku, Freiburgu či kdekoli jinde –, který už neví, co si má počít s Bohem? Bůh se již zkrátka do jeho všedního dne mezi stolem a postelí, prací a volným časem nevejde. Takové lidi nazýváme *praktickými* ateisty. Tito lidé často nemají nic proti Bohu – ale také nic pro něho. Bůh v jejich životě nehraje žádnou roli, protože zaprvé ve svém všedním dni Boha nikde nezažili a zadruhé proto, že získali dojem, že člověk si musí, když to chce v životě někam dotáhnout, pomoci sám a s Bohem počítat nemůže.

Neschopnost žasnout aneb svět Petra Plyše

Proč už nemůže tolik našich současníků Boha zakoušet? Protože nevytáhli ty správné antény. Mají antény, jimiž dovedou výborně přijímat technické a matematické informace. Umějí dnes skvěle měřit, vidět, získávat, plánovat, stavět; umějí měnit svět a bohužel ho i zpusť – ale už neumějí *žasnout*. A protože praktický ateista se již neumí divit, nesetká se také ve svém zorném poli s Bohem. Člověk může své technické antény ještě mnohem geniálněji zdokonalit, ale málo mu to pomůže, pokud jde o Boží tajemství, neboť Bůh není *viditelný*, a to ani největším teleskopem nebo nejrafinovanějším elektronickým mikroskopem. Bůh není *změřitelný*, a to ani nejmodernějším seismometrem. Aby moderní člověk odkryl ve světě a v přírodě Boží stopy, musel by zapomenout na své technické antény a zase se naučil divit se: naučit se žasnout nad harmonií ještě neponičené horské krajiny, nad zázrakem sněhového krystalku, smíchem dítěte, krásou lidské tváře. Teprve když se člověk přiblíží světu opět v údivu, dokáže najít stopy Stvořitele.

Bylo by samozřejmě pošetilé zatracovat moderní svět a jeho techniku. Technika nám velice ulehčila namáhavý zápas o denní chléb, a za to musíme být vděční. A přece dnes hrozí velké nebezpečí, že mnozí lidé budou považovat všechno to, co nemohou přijmout svými technickými anténami, za neskutečné a neexistující. V tomto bodě se podobají krtku Petru Plyšovi, o němž se v knize Manfreda Kybera *Zvířecí bajky a pohádky* vypráví následující historka. Když krtek Petr Plyš, jehož život sestával z toho, že pod zemí vyhrabával ponravy a žížaly, jednoho dne vystrčil svůj růžový čumáček z kupky země, uviděla jeho maličká očička něco neobvyklého – lučního koníka, který seděl v trávě a pil svou večerní kapku rosy. Petr Plyš si prohlédl ten zelený zázrak ze všech stran a řekl si: „To je určitě něco dobrého k snědku, to musím ukázat své rodině“ a spěšně se prohrabal do jedné ze svých chodeb a volal: „Pojďte rychle, venku sedí nějaký zelený pán. Vypadá k nakousnutí!“ Petr Plyš, jeho paní Pavlína Plyšová a tři malá Plyšata hrabali ze všech sil. Nejprve se vynořil z půdy Petr Plyš, potom paní Plyšová a pak tři malá Plyšata. „Honem!“ křičel Petr Plyš a všichni Plyšovi společně zamířili ke křupavému koníkovi. Ten

ale mocným skokem Plyšovy přeskočil, takže ho už vůbec nezahlédli a srazili se navzájem čumáčky. Petr Plyš byl rozlícen a malá Plyšata se ptala: „Tati, kde zůstal ten koník?“

„Zmizel v zemi,“ křičel Petr Plyš, „kde se dá asi jinde zmizet než v zemi? Tak honem do toho, hrabat, hrabat, musíme ho najít!“ Mezitím už nastala noc a Plyšovi stále ještě hrabali; hledali zmizelého lučního koníka. Moudrá ropucha Sibyla Bradavičatá, která to všechno pozorovala, zvolala: „Je mnoho těch, kdo hrabou v zemi kvůli tomu, co je nad zemí. Hrabání vám přece vůbec nepomůže, pane Plyši! Jsou dvě říše, jedna v zemi a druhá nad zemí – a možná je jich tu ještě mnohem, mnohem víc.“ A pak si povzdechla a podívala se nahoru. Vycházely nad ní hvězdy.

Tak tomu skutečně je. Praktický ateista si stejně jako náš krtek Petr Plyš dovede představit jen jednu říši – tu, kterou může sobě vlastními nástroji postihnout, změřit, spočítat, zvážit. Všechno ostatní je jeho pozemské slepotě uzavřeno.

Živý Bůh není žádná děvečka pro všechno

Živý Bůh nehraje v životě praktického ateisty žádnou roli také proto, že se tento člověk domnívá, že už nepotřebuje Boha k tomu, aby si uspořádal a zvládl všední život. Pomoz si sám, tak ti pomůže Bůh! Proti blesku člověk potřebuje hromosvod, a ne posvěcenou hromničku, při bolestech zubů jde člověk k zubnímu lékaři, a ne ke svaté Apoleně, nákazu potíráme očkováním a karanténou, a ne prosebnými procesími k odvrácení domnělého „Božího trestu“. Nebo jak mi nedávno s úsměvem řekl jeden zámečník: „Když jsem byl malý a ztratil jsem klíček od skříně, řekla mi máma: ‚Slib něco svatému Antoníčkovi, pak klíč najdeš!‘ Dnes si zámek otevřu sám.“ To znamená: Moderní člověk odvázně převzal svůj život do vlastní režie, a proto získal dojem, že zde už není pro Boha místo. Praktický realista chce být strůjcem svého štěstí – jen to se mu zdá realistické a rozumné. Bůh se stal nezaměstnaným a přebytečným.

Není v tomto jednání něco přesvědčivého? Vždyť i my křesťané navštěvujeme lékaře, necháváme se očkovat a používáme hromosvod. Také my potřebu-

jeme rozum, abychom si svůj život zorganizovali za pomoci vědy a techniky. Ani my už nechodíme tváří v tvář těžkostem života tak často přímo za Bohem a jeho svatými, jak to dělali ve středověku naši předkové. Stali jsme se snad nepozorovaně také my tajnými praktickými ateisty? V žádném případě! Neboť my křesťané jsme se mezitím naučili rozlišovat mezi živým Bohem (Stvořitelem, který křísí mrtvé, jak říká Pavel) a oním jiným Bohem, který byl považován za „děvečku pro všechno“ a měl vždy přiskočit na pomoc, když jsme byli se svou latinou v koncích – byť by to bylo jen z pouhé lenosti. Praktický ateista tento rozdíl nezná. Pro něj je Bůh vždy jen druh automatu, do něhož se nahoře něco vhodí (modlitba, svíčka, trocha peněz), aby člověk kouzelným způsobem obdržel dole to žádané. Protože náš praktický ateista mezitím zjistil, že je jistější, když si žádané obstará sám, a protože mu věda a technika dává dostatečně k dispozici nutné prostředky, tento automat – Boha – už nepotřebuje. A tím je pro něho živý Bůh, kterého zaměnil za „děvče pro všechno“, vyřízen.

Právě tito praktičtí ateisté, jimiž jsme všude obklopeni, nám ale mohou pomoci k lepšímu pochopení

Boha. Tím nezbytněji totiž potřebujeme živého Boha, Stvořitele a toho, který křísí mrtvé, jemuž se v jeho vznešenosti zalíbilo nechat nás spolupodílet se na jeho životě a který nás chce i ve smrti zachránit. Před tímto Bohem máme zpívat a tancovat, chválit ho a velebit a prosit ho o sílu, abychom v životě obstáli s odvahou a nadějí.

BŮH JE DISKRÉTNÍ

Před několika lety uveřejnil německý psychoanalytik Tilmann Moser malou knížečku, která vzbudila velký rozruch. Knížka měla podivný titul: *Otrava Boží*. V tomto spisku Tilmann Moser s vášnivostí, jaká nemá obdoby, obžalovává křesťanského Boha, protože tento Bůh mu otrávil a zkazil mládí, a dokonce i celý jeho dosavadní život. Jeho zbožní rodiče ho prý jako chlapce stále napomínali: Buď hezky hodný, neboť Boží zrak tě vždy a všude vidí. Tento neúprosný Boží pohled ho pak pronásledoval ve dne v noci a dohnal ho skoro k šílenství. I jeho učitelé náboženství mu prý stále vyhrožovali: Když děláš tohle a tamto neděláš, urážíš Boha a on tě potrestá. Proto prý šel Tilmann Moser životem se strachem, špatným svědomím a plný pocitů viny. Křesťanský Bůh mu údajně vzal pocit vlastní hodnoty, a on proto už nikdy nebyl schopen navázat

lidský vztah a přátelství. „Protože jsi byl mým věčným protivným kritikem, stal se ze mne věčný protivný kritik druhých,“ zní jedna z hlavních výčitek Bohu jeho dětství. Shrňme-li jeho spisek: Křesťanský Bůh je prý zastrašovačem, čmuchalem, mstitelem, kritikem a neúprosným bohem-normovačem, který nakonec přivodil autorovi psychickou nemoc. Při jedné psychoanalýze se pak tohoto Boha zbavil, stal se ateistou, a tak se opět uzdravil.

Žádný produkt archaických strachů

Musím se přiznat, že jsem Moserovu knížku četl s velkým vnitřním vzrušením, neboť ve mně probudila mnoho vlastních vzpomínek z mládí. Skoro bych mohl tento spisek napsat já sám. Také můj první kontakt s Bohem – ne sice doma u rodičů, nýbrž v oficiální církvi – byl setkáním se strachem, špatným svědomím a pocity viny. Jaký strach jsem měl jako malý chlapec ze zpovědnice, do které nás honili po třídách, nejprve každý týden, později každých 14 dní! S jakým mistrovstvím nám uměl náš dobrý farář nahnat strach z vlastního těla! Sexualita

se nám jevila jako hrozné zvíře, které v nás číhá a stále nás uvrhává do hříchů a špatných myšlenek. A co teprve strach před prvním svatým přijímáním! Nebo jak jsem byl pokaždé otřesen při pohřbu, když zapěli velkolepé, ale docela nekřesťanské „Dies irae“:

*Ten den hněvu, žalný, lkavý,
promění svět v popel žhavý,
jak Sybila, David praví.*

*Otevře se kniha psaná,
v níž je vina znamenána,
jež má býti potrestaná.*

*A když Soudce k soudu vstane,
odhalí vše ukryvané,
bez trestu nic nezůstane.*

*Co mám chudák promluvit,
na koho se obrátiti,
když i ctnostný úzkost cítí?*

Strach, špatné svědomí, pocity viny – to byl můj první kontakt s Bohem. Dnes už vím, že tento Bůh mého

mládí, jenž byl také Bohem Tilmanna Mosera, nemá nic, ale vůbec nic společného s Otcem Ježíše Krista. Tento zastrašující Bůh byl produktem lidského strachu, výplodem fantazie nesvobodných lidí, kteří na Boha přenesli své vlastní chorobné strachy a zábrany a své archaické fantazie, čímž ho převrátili.

Otec Ježíše Krista a náš Otec je docela jiný: dopřává nám život a chce, abychom si i my vzájemně život přáli, neboť Otec Ježíše Krista má radost z lidí, má nás všechny šíleně rád. O této jediné a jedinečné pravdě, že Bůh má z lidí radost, bychom měli společně rozjímat. Otec Ježíše Krista chce, abychom se smáli a snili a mohli jít životem jako svobodní lidé bez pocitů viny.

Láska se nevnučuje

Proč my lidé často rozumíme našemu nádhernému Bohu tak špatně, anebo mu nerozumíme vůbec? Existuje pro to mnoho důvodů. Jeden z nich je jistě tento: Bůh se nevnučuje, drží se zpátky. Je diskrétní – dnes dokonce nebezpečně diskrétní, takže si mnozí myslí, že dokonce ani žádný Bůh neexistuje, neboť